

ULUSLARARASI, ULUSAL, BÖLGESEL VE YÖRESEL ENDÜSTRİLER*

Çeviren

Jan TINBERGEN

Ass. S. Rıdvan KARLUK

I. KAVRAMLARIN ANLAMI

Endüstriler veya faaliyetler bir bakıma geniş anlamda, bizim bu makalemizin başlığında saydığımız şekilde çok sayıda kategorilere bölünebilir. Biz uluslararası endüstri ile, o endüstrinin mallarının ithal veya ihraç edildiğini; ulusal endüstriler ile, teknik nedenler yüzünden ürünlerin ithal ve ihraç edilmediği endüstrileri anlatmak istiyoruz. Bu teknik nedenler arasında ulaşım maliyetleri, geniş anlamda bir engel olabilir. Aynı şekilde kültürel nedenler de ihracat ve ithalâtı engelleyebilir. Eğer biz, bir ulusu küçük birimlere bölersek, bu her birime bir bölge diyebiliriz. Böylece, belki ulusal endüstrilerin bazıları, «bölgesel» (regional) olacaktır. Bu endüstrilerin ürünleri ise, şüphesiz o bölge sınırını aşamayacaktır. Daha küçük birimlere doğru ilerlediğimizde belki «yöresel» endüstriler kavramı içine gireriz ve bu çeşit endüstrileri de yöresel olarak tanımlarız.

(*) JAN TINBERGEN, «International, National, Regional and Local Industries, Trade, Growth and the Balance of Payments, Essays in Honor of Gottfried Haberler on the Occasion of His 65th Birthday, North-Holland Publishing Co., Amsterdam, 1966, s. 116-125.

Ekonomik analizin veya ekonomik politikanın amacı için, ulusların birbirleri arasında karşılaştırma yapma olanağını vermeyen aktüel politik, ulusal, bölgesel ve yöresel alan tanımlarını esas almamak gerekir. Zaten bizde bu makalemizde bu konu üzerinde duracak değiliz. Gerçekten kıtalara ek olarak onların yanında geniş bölgeler ile şehirler, kasabalar, köyler ve daha küçük alanlar arasında ayırım yapabilmek için, belki çok daha fazla yeni terime ihtiyaç bulunmaktadır.

II. KAVRAMLARIN YAKLAŞIK KAREKTERİ

Açıkça belirtmek gerekirse kavramlar, yaklaşık bir anlam taşır. Çünkü onlar kantitatif bir ayırd edici nitelikten çok kalitatif bir farka dayanmıştır. Gerçek hayattta hemen en iyi ölçülebilir artan ulaşım maliyetleri, üretimin bir yüzdesi olarak üretim serisinin devamında söz konusudur. Burada belirli bir sınırın üstündeki ulaşım maliyetlerini hesaba aldığımızı varsaymamız gerekir. Pratik amaçlar için, endüstrileri veya sektörleri amaçladığımız kategoriler içinde nisbeten kolay bir şekilde uygulanabilir yeniden bir bölümlenmeye gidebiliriz. Birçok imalât endüstrileri, madencilik ve tarım faaliyetleri uluslararası endüstriler olarak düşünülür. Ulusal endüstrilere tanınmış örnek olarak inşaat, taahhüt işleri (operation of buildings) ve şahsi hizmet, parekende ticaret, önemli bir ölçüde toptan ticaret, ulaşım, devlet hizmetleri ve eğitim gibi çok sayıda hizmet üreten endüstrileri sayabiliriz. Birçok ülkeler, elektrik ve su üretimini ulusal endüstriler içinde düşünmektedirler. Bu ülkeler bölgesel endüstrilerini bu şekilde ayırmaya başladıkları zaman «diğer ulusal endüstriler» olarak geriye ne kalacaktır? Belki merkezî hükümet, yüksek öğretim, toptan ticaretin bir bölümü ve elektrik endüstrisi gibi faaliyetler diğer ulusal endüstriler olacaktır. Oysa ki ulusal endüstrilerin hacmi, büyük ölçüde bölgesel endüstrilere bağlıdır ve bunlardan bir çoğu da yöresel endüstrilerdir.

III. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNDEKİ FAKTÖR VARSAYIMLARI İLE BENZERLİK

Kantitatif bir karakteri ortaya koyan bir fikir, kalitatif olanla birlikte ilk kez görülen yeni bir durum değildir. Buna en uygun örnek, uluslararası ticaret teorisinde üretim faktörlerinin kabulü nedeniyle sık sık yapılan varsayımdır. Burada, faktörlerin ülkeler arasında hareket serbestisinin olmadığı varsayılmıştır. Oysa ki ürünlerin, ülkeler arasında çoğu kez sıfır maliyet ile değişimi mümkündür. Bu makalede hareket noktası olarak, gerçekçi bir yaklaşımla ürünlerin bir kısmında da ülkeler arası dolaşımının serbest olmadığı varsayılmıştır. Gerçekten sektörlere göre millî gelirin bir dökümü yapıldığında, birçok ülkenin hemen hemen ulusal üretimin yarısının da, uluslararası değişiminin mümkün olmadığı görülür.

IV. UYGULAMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Burada kendi içinde plânlanan bu ayırımlar, aslında yeni bir şey değildir. Kalkınma plânlaması ile şehir ve ülke plânlamasında bu kavramlar, üstü kapalı bir şekilde geçilerek kullanılmıştır. Böylece belirli bir alanın fiziksel plânlamasında faaliyetler çoğu kez birincil ve ikincil olarak bölümlendirilmişlerdir. İkincil faaliyetler yalnız kendi bölgesine katkıda bulunurken birincil faaliyetlerden doğan ürünler ihraç edilmiştir. Birincil faaliyetlerin tanımlanması, Colin Clark, Fourarstie ve diğerlerinin tarım ve madenciligi tanımlamak için kullandıkları terimlerden pek farklı değildir. Onların tanımlamalarına göre ikincil faaliyetler, imalât faaliyetlerinden ve üçüncül faaliyetler de, hizmet faaliyetlerinden oluşmaktadır. Bu ise, şehir ve ülke plânlamasında kullanılanlara göre, diğer bir bölümelemedir. Birincil faaliyetlerin burada Hollanda dilindeki «itici-sürekleyci-faaliyetler» (pushing activities) yerine kullanılması -fevkalâde olarak bir dereceye kadar daha geniş bir anlamı olan «birincil endüstrilere» (primary industries) göre daha uygun bir terimdir.

Kalkınma ve plânlama teorisinde, bilindiği gibi altyapı ve üstyapı arasındaki ayırım meşhurdur. Bizim bölüm I ve bölüm II'de tanımladığımız ve altyapının bir parçası olan birçok ulusal endüstriler, burada ulusal ve uluslararası faaliyetler arasında yapmış olduğumuz ayırımı tam olarak uygun düşmemektedir.

Bizim düşüncemiz, belki çok sayıda faaliyetler arasından birini, düşünülen alan içinde yapılan faaliyetlerin gerektirdiği ihtiyaçlar için ve böylece ihtiyaçların önemliliğini ve uygunluğunu da gözönünde tutarak ayırmaktır. Fiziksel plânlamacılar çoğu kez bundan kaçınırlar. Fakat onların terminolojisi bu konuda bize bir açıklık getirmekten uzaktır. Bununla beraber biz, «itici-sürükleyici» (pushing) veya dış talebe bağlı faaliyetlerin bir bölümünün, düşünülen küçük alandan daha büyük olduğunun farkındayız. Bizim terminolojimiz yöreselliğin yalnız uluslararası değil fakat aynı zamanda «diğer bölgesel» (other regional) -yani yöresel olmayan- ve «diğer ulusal» (other national) -yani bölgesel olmayan- faaliyetlerinde onların itici-sürükleyici-endüstrileri olarak kabulünü gerektirmektedir.

V. YANLIZ ULUSAL ENDÜSRİLER İÇİN DENGELİ BÜYÜME

Profesör Nurkse (1), «dengeli büyüme»nin çeşitli sektörlerde genişleyen üretimin kendi ürünlerine aynı oranda bir talep artışıyla birlikte var olması durumunda mümkün olabileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan Pro-

(1) RAGNAR NURKSE, *Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries* (New York: Oxford University Press, 1953), pp. 11 ff.

fesör Hirschman (2) bu görüşe karşı çıkararak «dengesiz büyüme» fikrini benimsemektedir. Fakat bizim görüşümüze göre bu, hoş olmayan bir terminolojidir. Hirschman'ın görüşüne göre dengeden spesifik sapmalar, ekonomide ek faaliyetleri uyaracaktır. Bununla beraber en sonunda dengeli büyüme mutlaka gerçekleştirilmelidir. Çünkü sonuçtaki dengesizlik, ekonomide genel dengenin bozulması, fiyatların artması ve bunun gibi hiç kimse tarafından istenmiyen sonuçların doğması anlamına gelmektedir. Biz, bununla beraber, Profesör Nurkse'ün önerisinin bir diğer sınırlamasından da haberdar olmalıyız: Eğer ekonomide ithalât veya ihracat yapma durumu varsa, ev üretimi talebi tatmin etmenin yalnız tek yolu değildir. Bizim terminolojimizde Nurksian anlamındaki dengeli büyüme, uluslararası endüstriler için değil yalnız ulusal endüstriler için gereklidir. Bu bakımdan küçük ülkelerde, belki yapılan üretimin yarısı için ihtiyaç vardır. Daha büyük ülkeler de ise dengeli büyüme, daha fazla gereklidir ve Profesör Nurkse'ün önerisi bu bakımdan hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Küçük bir ülkenin plânlama süreci için koşullar, plânlamanın esas olarak ulusal endüstriler için talep tahminlerine dayanması ve uluslararası ticarete uluslararası endüstriler için mukayeseli üstünlüklere öncelik vermesidir. Extrem durumlarda, bütün «ulusal olmayan» üretim (yani uluslararası sektörler içinde üretim) belki bir tek endüstride, tam ihtisaslaşmaya bir örnek olarak birleştirilebilir. Bu tam ihtisaslaşma aynı zamanda, ülke içindeki endüstrilerin ihtiyaçlarını karşılayamama durumunuda yaratmaktadır.

VI. YANLIZ ULUSLARARASI MALLAR İÇİN ULUSLARARASI İŞ BÖLÜMÜ, BİRBİRİNE YAKIN SERMAYE-HASILA ORANLARI

Diğer bir deyimle dünyadaki ülkeler arası işbölümü, bu ülkelerin uluslararası endüstrilerine dayanmaktadır. Her ülke kendi maliyetlerini de hesaba alarak dahilde ulusal faaliyetlere sahip olmalıdır. Fakat böyle bir durumda uluslararası işbölümünden ülkelerin elde etmesi mümkün olan kârlar, önemli ölçüde azalmaktadır. Amerikalılar, saçkesme veya posta hizmetlerinden kâr elde etmezler. Çünkü bu hizmetler Avrupada, Amerika-dakinden çok daha ucuzdur. Aynı şekilde Avrupalılar ve Asyalılar da kendilerinin bu düşük maliyetli faaliyetlerinin ürünlerini Birleşik Devletlere ihraç ederek kâr sağlayamazlar. Bu bakımdan uluslararası rekabet, yalnızca sınırlı bir endüstri alanında geçerlidir. Maalesef özellikle kalkınan ülkeler için, sermaye-hasıla oranları bu sınırlı alanda orta seviyede olması gerekliiyken hızla yükselmektedir. Bu oranların -en yüksek ve en düşük- extrem değerleri, ulusal endüstrilere uygulanmak için hesaplanmışlardır. Böylece on

(2) ALBERT O. HIRSCHMAN, *The Strategy of Economic Development* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1958).

ya da yirmi yılın en yüksek oranı, taahhüt işlerinde, bunlardan daha düşük olan bazı oranlar ise ulaştırma, haberleşme ve enerjiye uygulanmış ve bunlardan da düşük olan oranların bir çoğu inşaat ve çeşitli hizmetlerde görülmüştür. Bunlardan önemli bir istisna olarak giyim endüstrisi, gerçekten düşük sermaye-hasıla oranı ile çalışmaktadır. Bu gerçekler, kalkınan ülkelerin «kolaylıkla» (cheaply) kalkınabilmeleri için düşük sermaye-hasıla oranı olan endüstrilerin seçiminde, olanakların çok fazla olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bakımdan düşük oranlı ulusal endüstriler, ulusal talebin ötesinde genişlememeli ve yüksek sermaye-hasıla oranlı ulusal endüstriler ise genişlemelidir. Bununla beraber burada, bu iki sınır içinde bağımlı bir tercih ile karşı karşıya bulunmaktadır.

VII. İHRACATI GELİŞTİRİCİ ENDÜSTRİLERE KARŞI İTHAL İKAMESİ

Bu sınırlı alanda kalkınan ülkeler için ithal ikamesi endüstrilerin genişlemesi, ihracatı geliştirici endüstrilerin genişlemesine göre çok daha çekicidir. Şu bir gerçektirki, üretim zincirinin sonunda, sermaye-hasıla oranı çoğu kez tamamlanmış mallarda hammaddeye göre daha düşük bulunmaktadır. Bu nedenle giyim endüstrisinde, örgü endüstrisine göre sermaye daha az ve aynı şekilde iplik endüstrisine göre de daha az sermaye yoğunluğu vardır. Makine imalatı ve gemi yapımı, çelik üretimine göre daha az sermaye yoğun endüstri dallarıdır. Kalkınmakta olan ülkeler genel olarak hammadde ihraç ederler ve tamamlanmış malları ithal ederler. Eğer bu ülkeler ihracatı geliştirici sanayiler yerine ithal ikamesi endüstrilerine yatırımlarını yönlendirirlerse (sermaye kıtlığının geliri sınırladığını varsayarak), bir birim ek yatırımdan daha fazla gelir elde ederler. Şüphesiz burada hemen, ülke pazarının optimum ölçekli teşebbüsleri etkili bir büyüklükte kurabilecek genişlikte olma şartını eklemek gerekir. Bazen bu pazar, küçük ülkelerin ekonomilerini birleştirmeleri suretiyle sağlanabilir veya hiç olmazsa belirli sayıdaki ürünler için gümrük birliğine giderek gerçekleştirilebilir.

VIII. YATIRIM PROJELERİNİN DOLAYSIZ ETKİLERİ: SEMİ-İN-PUT-OUTPUT METODU

Bazen herhangi bir ülkede kalkınma süreci için çok sayıda ulusal endüstrilerin varlığı, bir sorun olarak ortaya çıkar. Kalkınma süreci için mümkün olduğu kadar genel dengeye çok yakın olan bir kapasite düzeyinde bir denge mutlaka sağlanmalıdır. Bu ise, uluslararası bir endüstrinin genişlemesinin, iyi düzenlenmiş ve aynı anda genişleyen bütün ulusal endüstrilerin genişlemesi ile birlikte olur. Bu bakımdan yatırım proje demetlerinden söz ederken, elimizde kuvvetli nedenler bulunmaktadır. Çünkü ulusal sektörlerde talep ile arz arasındaki dengeden, eğer böyle proje demetleri bir arada meydana getirilirse söz edilebilir. Her yatırım demeti bu düşünce sistemi için-

de, bir projenin bir uluslararası endüstri içinde ve çok sayıda projenin de ulusal endüstriler içindeki varlığından meydana gelmektedir. Gerçekten çok sayıda proje demeti, ulusal endüstriler içinde bulunmaktadır. Bu yolda projeleri demetler halinde gruplama, aynı zamanda bir uluslararası endüstri projesinin bir diğerine uyumunu teknik bir gerek olmadan açıklamaktadır. Örgü sanayiinde kapasite genişlemesi iplik bükme sanayiinde de kapasite genişlemesini zorunlu kılar. Çünkü bükülmüş iplik eğer o endüstri için gerekliyse, dışardan her zaman için ithal edilebilir. Geleneksel input-o put metodu bazen böyle bir ihtiyaç karşısında bir fikir verebilir. Fakat konuyu tam anlamı ile ortaya koyduğumuzda bu durum, tamamen ülkenin ilgili olduğu iplik bükme endüstrisinin çekiciliğine ya da öte yandan iplik bükme birimine değil yeni bir örgü biriminin eklenmesine bağlı bulunmaktadır. Bu konuda, iplik bükme kapasitelerinden daha büyük örgü kapasitelerine sahip olan ülkelerin örnekleri olduğu gibi bunun tam tersi örnekler de vardır.

Fakat ulusun üretim gücüne belli bir örgü kapasitesinin eklenmesinin çekiciliği, bu projenin ulusal kalkınmanın hedeflerini gerçekleştirmedeki katkısından ve bu projenin maliyetinden ayrı olarak düşünülmemelidir. Karar ancak, proje demetinin çekiciliği göz önünde tutularak alınmalıdır. Örneğin, enerji ve ulaştırma ürünlerine duyulan ek bir ihtiyaç -her ikisi de sermaye yoğun faaliyetleridir- proje demetini tek örgü projesine göre daha çekici kılabilir. Ulusal verimli kapasitenin, genişleme eğiliminde olanlar arasında en uygununun seçiminde, demetin karakteristiklerine büyük ölçüde bağlı kalınır. Bu konuda yakın zamanlarda, Dr. Rasul (3) tarafından Pakistan ekonomisi için bir hesaplama yapılmıştır. Bu örnek de, karakteristiklerin gerçekten bütün tek uluslararası projelerin gerektirdiğinden farklı olabileceğini göstermiştir.

Proje demeti, yalnız enerji, ulaşım ve örgü biriminden (bizim örnekte olduğu gibi) meydana gelen direkt ihtiyaçları içermemektedir. Enerji üretimindeki bir artış, belki ek ulaşım kapasitesini de gerektirebilir. Bu bakımdan demet, bütün ulusal endüstrilerin ihtiyaçları olan kümülatif ek kapasiteleri ihtiva etmelidir. Bu kümülâtif ek kapasiteler ise, kolayca «semi-input-output metodu»nun yardımı ile tahmin edilebilir. Aslında bu metod geleneksel «tam» input-output metoduna göre çok daha kolaydır. Fakat buna rağmen tam input output metodu, soruna daha uygun gibi gözükmektedir.

Burada, tek projeler yerine tanımladığımız proje demetleri, uluslararası veya ulusal düzeyde, herhangi bir projenin indirekt etkilerini daha

(3) GHULAN RASUL, *Input/Output Relationships in Pakistan*, 1954 (Rotterdam: N.V. Universitaire Press, 1964).

iyi bir şekilde göstermektedir. Uzun zamandan beri (4) ,projelere yalnız kendi esas değerlerine göre bir değer biçiliyordu. Fakat bazen kendiliğinden oluşan diğer etkenleri de hasaba almak gerekir. Bu konuda ilk fikirler, Keynes' in depresyon dönemlerinde hükümet tarafından ele alınan bazı yatırım projelerinin «indirekt» ve ilâve olarak «ikinci» etkilerini açıklamasında ortaya konmuştur. Onun sorunu ortaya koyuşu, şüphesiz bizim soruna bakış açımızdan farklıdır. İdeal bir kalkınma süreci, Keynes'in sorunu olan âtil kapasite varsayımı ile karakterize edilemez. Buna karşın biz, mümkün olduğu kadar kalkınma sürecinde âtil kapasite olmamasını kesinlikle hedef almamız. Aynı zamanda biz, neyin «kendiliğinden» meydana gelebileceği ile ilgili değiliz. Çünkü biz, şimdi yalnızca plânlama sorunu üzerinde duruyoruz yâni, en fazla gerekli olan faaliyet için bir temel yaratmayı düşünüyoruz. Bu nedenle görevimiz, kalkınma sürecinin dengeli bir şekilde olması için ne yapılması gerektiğini göstermektir. Bu ise, ulusal sektörlerin uluslararası sektörler ile «aynı düzeyde» (in line with) genişleme göstermesini gerektirir ve bunu da semi-input-output metodu sağlar.

Bu konuda dikkati çekeceğimiz son nokta, bu proje demetlerinin kalkınmanın temel taşları olduğudur. Ulusal sektörlerde, enerji ve ulaşım gibi herhangi bir projeyi, bütünden ayrı düşünmek olanaksızdır. Çünkü onlar, demetler arasında bölünmüşlerdir. Bu durum ise, günümüz uygulamasından esaslı bir sapmayı göstermektedir. Ulusal proje ile ulusal projeleri tamamlamayan uluslararası bir projenin ortak noktası, bunlarda belirli bir büyüklüğün sağlanmayışıdır. Burada sorun, enerji, ulaştırma ve eğitim gibi ulusal ürünlerin fiyatlarının hangi düzeyde tutulacağıdır. Çünkü bu ürünler, uluslararası sektör tarafından tüketilir ve burada meydana gelebilecek olumlu ve olumsuz değişiklikler bu demeti bozabilir. Bununla beraber bu durum, yine de iyi bir niteliktir. Çünkü fiyatlar, çoğu kez kişisel tahminlere dayanır ve projelerin seçimi, uluslararası ve ulusal projelerin görünüşteki çekiciliğinden belki aşırı derecede etkilenir.

IX. BİR DEMETİN ÖDEMELER DENGESİ ÜZERİNDEKİ KATKISI

Herhangi bir projenin kalkınmanın amaçlarına katkısı, bu projenin ödemeler dengesi üzerindeki katkısı ile birlikte düşünülmelidir. Sorun bazen düşünüldüğüne göre biraz daha farklıdır. Konuya basit bir yaklaşım, yatırım yapma süresi ile yatırımın işleme süresi arasında bir ayırım yaparak, projenin yurt içinden ve yurt dışından sağlayacağı gelir ve projeye harcanacak döviz araştırmasını gerektirir. Bir taraftan bu harcamaların ulusal para ile yapılması aldatıcıdır. Çünkü ülke içinde üretilen otomobillerin ithal edilen

(4) JAN TINBERGEN, *The Design of Development* (Baltimore: JOHN HOPKINS Press, 1958).

parçaları için yapılan harcamalar, yabancı para iledir. Hattâ bu üretimde çalışan yabancılara ödenen ücretler bile, ilâve bir döviz harcamasını gerektirir. Diğer taraftan üretimin bir kısmı yurt içinde dahi satılsa, yine de ödemeler dengesine olumlu bir katkısı olacaktır. Çünkü aksi takdirde bu ürünlerin bir kısmı dışarıdan ithal edilmek zorunda olacaktır. Bütün bunların ötesinde ödemeler dengesine katkı sorusuna verilecek cevabın çok karmaşık olduğu sonucu ortaya çıkar. Net harcanmamış bakiye (net unspent balance) projenin işleme döneminde denge gelirlerinin denge giderlerini aşması sonucunda yaratılır. Gerçekten bu, herkesin bildiği bir makro ekonomik formüldür. Bu formül, millî gelirden ve millî harcamalarda meydana gelen değişiklikleri göz önünde tutarak ödemeler dengesindeki bir değişikliği hesaplamada kullanılır. Bu fazlalık, gerçekten projenin ödemeler dengesine bağlı olup olmadığını gösterir. Buraya kadar kavramlar, bu yazımızdaki amacımız için faydalı bir şekilde belirlenerek tartışıldı. Kuramsal olarak, ödemeler dengesinin sağlanabilmesi için yapılması gereken şey, bir yatırım dönemini ve projenin işleme süresini ayırmaktır. Yani harcamanın gerektirdiği değişiklikleri ve üretim değişikliklerinin tümünü saptamak ve bütün bu birimlerden ulusal malı temsil eden seçmektir. Semi-input-output metodu, bu görevi yerine getirmek için basit bir araç olabilir. Çünkü bu metod üretimi ve bütün malların kullanımını kesinlikle belirten bir methodur.

Bir kimse, önerilen metodlar içinde hangisine uyulacağı konusunda şüpheye düşebilir. Önerilen metodlar, sadece konuya bir yaklaşımda bulunmaktadır. Çünkü uluslararası ve ulusal mallar kavramları, birbirlerine yakın ifadelerdir. Bu sorunun cevabını, bazı malların fiyat seviyelerine bağlı olarak nitelik değiştirmelerinde aramak gerekir. Çünkü uluslararası bir malın marjinal biriminin fiyatları, uluslararası fiyatları aştığı için gerçek anlamda uluslararası mal sayılamazlar.

X. KAVRAMLARIN BÖLGESEL VE YÖRESEL PLÂNLAMADA FAYDASI

Uluslararası, ulusal, bölgesel ve yöresel endüstri ve üretim kavramları, eğer ulusal plân, bölgesel ve yöresel plânlara bölünmemeyi gerektiriyorsa, özellikle kalkınma plânı sürecinde çok faydalıdır. Ulusal plânların temel gerekleri, yöresel faaliyetleri her yörenin talebine göre ve bölgesel faaliyetleri de her bölgenin kendi talebine uygun gelecek bir şekilde geliştirmektir. Uygulamada kavramları, bölgesel ve yöresel plânlamanın amaçları için kullanmak mümkündür. Bu konuya daha fazla açıklık, ancak iki özel varsayım yaptığımız zaman getirilebilir. Bu varsayımlardan biri amaçlarla ve diğeri input-output yapısı ile ilgilidir. Amaçlar her bölgenin ve her yörenin ulaşmayı amaçladığı gelir seviyesine göre formüle edilmelidir. Yöresel mal ve hizmetlere talep yöresel gelire, bölgesel mal ve hizmetlere talep bölgesel

gelire ve ulusal mal ve hizmetlere talep de millî gelire bağılı bulunmaktadır. Buradan amaçla-, her coğrafik bölgede o bölgenin yöresel ve diğer bölgesel mallarının üretilecek miktarı tarafından belirlenir. Bu miktarlar ise, yöresel ve diğer bölgesel endüstrilerden beklenen gelirler tarafından saptanır. Amaçlanan üretim miktarlarından geriye kalan kısım ise «diğer ulusal» ve uluslararası faaliyetler ile karşılanmalıdır. Burada biz, kalkınma amaçları bakımından en çekici projeyi seçmek zorundayız. Eğer amaç yalnız geliri arttırmak ve sadece üretim faktörlerinden sermaye kıt bir faktör ise (tamamlayıcı eğitim ile birlikte), her yörenin ve her bölgenin gelir hedefleri, düşük sermaye hasıla oranı gösteren «diğer ulusal» ve uluslararası sektörlerin yardımıyla karşılanmalıdır. «Diğer ulusal» faaliyetler için millî gelir tarafından belirlenecek belirli bir büyüklük olmalıdır. Bunun dışında geriye kalan sorunlar, nisbeten kolayca çözümlenebilir. Kavramlarımızın yararı, ülkelerin coğrafik bölümlerine hattâ bununda ötesinde geniş yörelere ulusal üretimin dağıtımını kararlaştırmada yaptığı katkıda yatmaktadır.